

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, télvére 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Fontos intézés.

Ha mi protestánsok a mai szabad irányú politikai lapokat olvassuk, örömmel tapasztaljuk, miszerint azok a legkisebb tevékenységet, melyet a róm. katholicismus a társadalmi és állami élet terén kifejt és érvényesít, legbuzgóbb figyelemmel kísérik, és mindig aggodalmas hangra fakadnak, ha eme tevékenység a haladó törekvéseket háttérbe szorítva, ultramontán győzelmet eredményezett.

Folyó évi jun. 21-én a római lapok azon hírt hozták, hogy ő szentsége a bibornokvikariust megbízta, miszerint ama papoknak, kik a Róma városi és tartományi hivatalnokok választásában sikeresen résztvettek. gratuláljon.

Ámbár e hír mind alakja mind tartalma tekintetében nagyon igénytelenül lépett fel, az említett lapok mégis, úgy szólván ösztönszerűleg, azonnal felfogták annak a társadalmi és állami életre vonatkozó fontosságát, és siettek annak jelentőségét a közönségnek megmagyarázni. Arra figyelmeztették a publikumot, hogy a kérdéses gratulatio nem jelent kisebbet, mint a klérusnak tökéletes győzelmét az Olaszországban lefolyt választásoknál. — Ennek constatalása után pedig elmerülünk a multba s szemünk előtt Italia viszonyairól oly érdekes, intés-teljes képek tárulnak fel, melyek érdemesek, hogy velők legalább fővonásaikban megismerkedjünk és az azokból folyó, nekünk protestásoknak szóló intést megfigyeljük.

„Mióta a pápát — körülbelől így vázolják a szabad irányú politikai lapok Olaszország helyzetét — nem Róma lakossága, hanem a klerus választja, ily esemény, mint a most megejtett választások, nem adta elő magát. A világ egykori uralkodónéja az egyházat és annak látható fejeit igen hatalmas vonzerónak tartotta a külföldi pénzt illetőleg, de sohasem méltatta sem azt, sem ezeket valami kiváló becsülésre és tisztelésre. Közélelől tekintve az Isten és az emberek közti közbenjáróknál sokkal több

emberi gyarlóságot tapasztalt, mintsem hogy azoka ama bálványszerű imáadásban részesítette volna, melyet a Rómán s különösen az Olaszországon kívüli kath. hívek, a pápa lábaihoz borulva, szoktak tanusítani. Már Luther meg volt döbbenve, midőn azon megvetést és gúnyt látta és hallotta, melylyel a rómaiak a pápa irányában viseltettek. És ha IX. Pius a földkerekségén sok millió lelkesült és rajongó hívre is szert tett, még sem akadt egyetlen egy olasz sem, ki életét kockáztatta — vagy pláne — mi pedig az olasznál többet jelent az életnél, ki egyetlen egy centesimét áldozott volna, hogy a „Porta Piá“-n át az örökvárosba nyomuló piemontiek visszaszorítottassanak. A római választások is eddig egyáltalában határozottan radical eredményt tüntettek fel. Lehet, hogy azért, mert a nép alsóbb rétege — mint minden újításról — a zsenge alkotmányos kormány felől is azon reményben ringatózott, hogy most már minden megerőltetés nélkül megnyílnak előtte a régen álmodott jólét és buja élvezet kapui. E mámorból azonban megilletődve régen kijózanodott; tapasztalta — lehet sajnálattal — hogy az alkotmányosság több munkát, szigorúbb közzerkölciséget és pontosabb kötelességteljesítést követel, mint a többnyire idegen pénzzel gazdálkodó és minden társadalmi gyarlóság, különösen minden egyéni gyengeség iránt igen elnéző egyházi államhatóság ezt kívánta. A rómaiak most clericalis szellemben választottak és pedig kevés héttel később, mint a pápa a katolikusoknak a választásokban résztvenni megengedte, tehát mielőtt ultramontán pártalakulás történhetett volna. — *Egy pápai érzelmű Róma!* — E tény hihetetlennek látszik; de létezik és hivatva van az olaszországi politikusokat komoly gondolkodóba ejteni; mert a mi most Rómában történt, gyors idő alatt egész Dél- és Közép-Olaszországban is valósulhat. E tény villámbetűkkel bevési a Quirinálra és a Monte Citorioira a „Mene tekel ufarzin“-féle intést, miután ily előzmények után nem lenne épen valami hallatlan, ha igen szégyenletes is volna a fiatal királyságra,

hogy XIII. Leo, vagy legalább utódja visszanyerné a római királyságot. Ezen intés felriaszthatná az olasz kormányt kifelé gravitáló hódítási álmaiból; annál inkább, mert polgárai közül még milliók kiszabadítandók a szegénység, a tudatlanság és hitbéli rabszolgaság bilincseiből. E milliók majdnem baromi állapotban nyomorognak, és dicső feladat oldatnék meg, ha az alkotmányos rendszer azokat ismeretekre és szorgalomra taníttatná, mivel csakis így szabadulhatnak ki a klérus jármából és válhatnak hasznos polgárokká, kik saját lábakon tudnak járni.

„A pápa, midőn a történet választásokban részes clerusának gratulált, tulajdonképen csak önnön magának bókol, miután ezélyes, higgadt, számító, minden rajogástól ment politikájának édes gyümölcsét oly hamar érni látta. Míg embereinek egy része Rómában győz, addig azok más része Berlinben diadalt ül, mert Bismark a fegyverszüneti vallástörvényekben megnyerte a Canossába szóló ingyenyegyet. Nem tagadhatni, az ultramontanok emelkedőben vannak. Osztrákországban a püspökök az alkotmányos miniszterium oltalma alatt háborítlanul tiltakozhatnak protestáns egyházak alakulása ellen. Franciaországban a culturharcz máris leverő jeleket mutat. Eddig 107 törvénybíró és 7 más állami hivatalnok állásáról leköszönt, csak azért, hogy az üldözött jezsuiták mellett felszólalhassanak. Freycinet is hátrálni látszik. A márcziusi rendszabályokat csak ott akarja keresztülvinni, hol maga a nép a congregatiók ellen van; ott pedig maradjanak a szerzetesek bántatlanul, hol a lakosság őket megtartani óhajtja.*) A hazatért communardoktól pedig félni lehet, hogy igen szolgálatkész eszközei lesznek az ultramontan törekvéseknek.“ Hiszen Rochefort csak nem régen gyávaságnak és igazságtalanságnak nevezte a jezsuiták üldözését.

Átsietnek azután a jelzett lapok Belgiumba, hol június 15-én az ország függetlenségének ötvenéves jubileuma ünnepeltetett és itt is hangoztatják, hogy a haladó párt élethalálharczot vív a clerussal; hogy az itteni viszonyokat szem előtt tartva, igazat kell adni I. Napoleonnak, ki a belga clerus bigott makacsságától indítva, sajnálatát fejezte ki, hogy Franciaországot nem tette *protestánszá*. Belgiumban mind az, mire a lakosság most jubileumának alkalmából büszkeséggel tekinthet: a földművelés, ipar, kereskedelem, tudomány és művészet felvirágzása — a liberalisok művei; és mégis minden újság és

*) Az utóbbi napok hírei nem egészen erősítik meg e következtetést. Szerk.

könyv kénytelen a clerus cenzuráján keresztül menni. A papok közbenjárása nélkül nem köthetni adásvévesi szerződést, nem nyerhetni üzleti engedélyt, nem juthatni hivatalhoz. Ha a gyárak és kereskedelmi házak a liberalisok várai, úgy a templomok és az iskoláknak még most is túlnyomó száma az ultramontanismus bástyái. — Igaz, a belga miniszterelnök e hó elején országának Rómában levő követét haza hívta, ezen eljárását azzal indokolva, hogy a szent Curia nem őszinte, hogy a belga kormány a követség fentarthatása érdekében mindent megkísért: de a Vatikán a helyett, hogy a püspököket az iskolai törvények iránti engedelmességre bírja, azokat ellenszegülésükben még támogatta, az állam irányában pedig mindig az engesztelődés és atyai szelidség álcáját tüntette fel. Az őszinteség nélküli Rómával ennél fogva már az ország becsülete érdekében szakítani kell. Igen, de most a congregatiók bizottságai egyetemes értekezletre gyűltek össze, melynek tárgya, hogy a belga katolikusok saját költséjükön tartsanak fel egy delegátusi állomást Rómában; minek folytán a pápa képviselőjét Brüsszelben meghagyná. Látni való, hogy a veszély még korán sincsen elhárítva s félni lehet, miszerint egy napon a bigotteria az észszerű törekvéseken diadalmaskodhatik és az ultramontanismus az előrehaladó szabadelvűséget eltemetheti.

Ime, ily reflexiókba mélyednek a szabad irányú politikai lapok. Miután pedig a lapok a mai napi irodalomnak legnagyobb és legtekintélyesebb részét képezik, szörszálhasogatás nélkül mondhatni, hogy eme reflexiók a közvélemény nyilatkozatai. Hangoztatni sem kell, hogy e körülmény az itt mondottakat fontos intésül mutatja be, mely nekünk, protestánsoknak is szól és minket két irányban figyelmeztetni akar.

Bierbrunner Gusztáv.

(Vége. köv.)

T ü n ö d é s e k.

(Vége.)

A mult század végétől az ugynevezett philanthrop pae-dagogiai iskola felléptétől fogva a vallásos nevelés ellenségei, s különösen a mi napjainkban a felekezet nélküli iskola hívei fenuhangon követelik, hogy a népiskolában a vallástani tanítás, ide értve a confirmatióra készítést is, a lelkészre bizassék, sőt tudjuk, hogy felekezeti tanítóink is egy pár esetben nyilvánosan ily irányú indítványokkal léptek fel. Nincs és nem lehet most szándékomban e thema felett tüzetesen elmélkedni, de azt megjegyzem, hogy ha az egyház szolgálatában állók követelik azt, hogy a vallástani tantárgyakat mindenestől a lelkész vegye kezeibe s így a gyermekek vallásos nevelését ő vezesse, akkor azok vagy a pae-dagogia elveivel nincsenek tisztában, vagy elég bátrak a felekezeti iskola vallásos nevelését csekélyleni s azt mint

nekik nem tetszöt nyakukból kirázni. Nem kedvező jel a mi tanítóink között ez a mozgalom, minden esetre oly behatások nyomai ismerhetők fel benne, melyek az egyházi nevelésnek ellenségesek. Azonban az urvacsorához készítő vallásoktatást szeretem, legalább szeretném különválasztani a népiskolai egyéb vallásoktatástól. Amannak ugyanis az iskolai pálya végén van helye, a midőn a vallásos nevelés tekiutében az iskola a maga kötelességét befejezte. Annál fogva azt minden elv megsértése nélkül el lehetne venni a tanítótól s a lelkészre bízni. De nagy szükség is volna erre, ha a confirmatiót komoly és fontos egyházi actusnak s nem csupán szokásos külselekvénynek tartjuk. Én nem tartom ilyennek, mert ha az csak ilyen volna, elég bátorságot éreznék magamban annak eltörlésére indítványt tenni. Ha pedig a confirmatiót komoly, ünnepélyes dolognak tartjuk, a mely által mintegy utólagosan pótolják a gyermekek azt, a mire a keresztség alkalmával képtelenek voltak, t. i. vallásbeli alapos ismereteikről adnak számot, s ez ismereteikkel egyező hitbeli meggyőződésökről tesznek nyilvánosan vallást. Ámde nem tekintve is eme hitvallást, melynek őszinteségét csak a sziveket vizsgáló Isten tudhatja, kérdem, vajjon a templomban rendszerént futólag tartott vizsgálat alkalmával alapos meggyőződést szerezhette a lelkész a gyermekek vagy ifjak vallásbeli ismereteik felől? Koránstem. S ezért lesz a confirmatio jelentőség nélküli szokásos cselekménnyé. A mint tudom, ágostai hitvallású testvéreinknél az a szokás uralkodik, hogy a lelkész az urvacsorához készítő vallásos oktatás idejében köteles az iskolát gyakran meglátogatni s azt figyelemmel kíséni, időközben is kérdegetni, sőt oktatni. Ez is határozottan jobb és czélszerűbb intézkedés mint a mi nálunk történik, de még az sem elég. Én határozottan a mellett vagyok, hogy a gyermekeket és ifjakat a lelkész készítse az urvacsorához; így nemcsak jobban meggyőződhetik azok vallásos ismereteiről, hanem alkalma nyílik azok lelkületére hatni, azok kedélyvilágába bepillantani, a velök való gyöngéd és megnyerő beszélgetés és érintkezés által velök bensőbb rapportba lépni, szívöket megnyerni s a leendő egyháztag nemes és nagy fontosságú kötelességeire irányozni, azokat magához szoktatni s kedve szerénti segítő társainak előkészíteni. S minthogy ez időpont a gyermekekre és szülökre nézve egyirant ünnepélyes és nagybecsű szokott lenni rendszerént, azok s különösen a gyermekek kegyelettel emlékeznek a lelkész e körbe eső ténykedéseire, melyek által az iskolából az életbe átvettettek. Ha igazán áldásosak a lelkészek e ténykedései és fáradságai, ne féljenek a terhet vállalkra venni. Az idő komoly. A vallásosságnak számtalan ellenségei vannak. A korszellem, a vallástalan irodalom, a társadalom könnyelmű szokásai, a léha társalgás s a felvilágosodást affectáló üres fejűség élczei és gunyjai. A lelkész azért ragadjon meg minden alkalmat, hogy a vallás szent tüzét éleszsze, mert ha kialszik a tűz, a pusztá oltárokról nem száll fel majd a hála áldozata, sőt lassanként az oltárok is összeomlanak s akkor késő lesz majd keseregni. — Kitünő buzgalomú lelkészeink ma már felismerve eme vallásos oktatás áldásos mezejét, készséggel hordozzák a terhet, s munkájok gyümölcseit örömmel aratják!

Ha áll az, hogy a lelképásztori gondozásnak egyik fő akadály a nálunk a szokatlanság, nincs benne semmi kétség, hogy a lelkésznek mindenek előtt az ifju nemzedék szívét

kell megnyernie, az ifjakat kell magához hoznia, az azok nevelése körül és alkalmával megkezdett érintkezést az életben tovább folytatni, a valódi czél szem előtt tartásával. Így lehet reményleni ama nehézség lassu leküzdését. Én ugyan, a mire különben e lap már nem egyszer utalt, a nőnevelést ajánlom a lelkészeknek és egész egyházunknak különös figyelmébe, melynek fontosságát semmi sem jelzi inkább, mint az a bámula'os áldozatkészség, melyet másutt is, de épen hazánkban is a r. katolikus főpapságnál tapasztalunk. — Ők tudják azt nagy bölcseséggel, hogy az anyák szívét birván, rendesen birják a család s illetőleg a gyermekek szívét is.

A lelképásztorokodásnak másik igen nagy akadályát, főleg az alföldön, abban találom, hogy 12—40 ezer lelket számláló egyházközseink is egyetlen egy és osztatlan parochiát képeznek. Az ily egyházakban két vagy több lelkész lévén, egyiknek sincs kimérve saját köre, tere; az egész egyház nagy mezeje mindeniké és senkié. Épen azért nincs mulaszthatlanabb feladat, mint az ily nagy és népes gyülekezeteket parochiákra osztani fel. Hadd legyen meg mindenik lelkésznek saját tere, a lelképásztorokodásra, melyen akadálytalanul, senkinek utjában nem állva működhetik, legyenek saját juhaj, kiket neki és egyedül csakis neki kellett lenni legeltetni, ne higgye, hogy azoknak más fogja majd gondjukat viselni. Igaz, hogy akkor sok lelkésznek meggyül a baja, nem lesz elég a hivatal dicsőséges betöltésére néhány predikációt elmondani, hanem egy egész gyülekezet terhét, baját, gondját kell lelkére vennie. De hát csak tessék folytonosan plántálni és öntözni, ha aratni akarnak; tessék örködni minden ponton, ha azt akarják, hogy egy is el ne vesszen a gondjaikra bizottak közül.

A nagy és népes gyülekezeteknek parochiákra felosztása felette fontos és nagyjelentőségű volna azért is, hogy így több központok alakulván, mindannyi körül saját szerű érdeklődés, élékség és mozgalom keletkeznék, míg most 30—40 ezer ember közepette egy bizonyos pontban látunk mozgást, tevékenységet, minden egyéb ponton pedig téspe-dés, kihaltság szemlélhető. E tünemény magyarázza meg jó részben azt a körülményt, hogy kisebb egyházainkban melegebb a vallásosság, nagyobb az egyház és iskola ügyei iránti érdeklődés, meg van bizonyos nemes ambitio saját alkotásaik iránt, melyet a nagy egyházakban a közvetlenül szereplők kivételével alig találunk, pedig az az ambitio az egyéni és társulati fokozott mérvű tevékenységnek, nagy eredményeknek nem utolsó tényezője.

A nagy egyházközsegeknek parochiára osztása által lehetőleg az egymáshoz közelebb lakók, egymással ismeretségben levők, s a mi igen nagy jelentőségű szempont: a hasonlóbb elemek gyűjtetnének egy központ köré, melyek egymást jobban megérténék, egymás felé inkább gravitálnának; ez által bizonyos osztályok és pártok surlódása inkább kikerültetnék, a mig ma köztudomás szerint több helyen az egyház épen azért szolgál nem egészen odaillo küzdelem teréül, mert az elemek nem a homogeneitas törvénye szerint csoportosultak s az egyház nagy kárára a számbeli többség hajsztot üz az erkölcsi és szellemi s talán anyagi tekintetben is több értéket képviselő kisebbség ellen s kihütik, elidegenitik ezt az egyház és iskola ügyeitől, ezek kiszámíthatatlan kárára. — Capiant qui capere possunt.

Azonban még a parochiákra osztásnál a lelkészválasztás kérdése sem utolsó dolog. A kevésbé művelt s a városok szélsőbb részeit lakó népnek más a szája íze, más lelékeket keres a papjában mint a belvárosi műveltebb, intelligensebb elem. Hadd válaszszon ez magának, a maga szellemi szükségeihez mérve, s ne erőszakolja az a maga izlése szerint választott embert ennek nyakába. És a műveltek kedvelt szónoka nem tud talán leszállni a tömeg értelmi fokához, nem ismeri annak észjárását, vágyait, szokásait, szükségeit; a tömeg bálványja pedig nem tud felemelkedni azon niveaura, melyen a művelt közönség szellemi szükségei érínthetők és kielégíthetők stb. stb. Vajjon a cura pastoralis szempontjából nem figyelemre méltó pontok-e ezek?

De valljuk meg, hogy még akkor sem érnék czélt, ha nagy egyházainkat annyi parochiára osztanók fel s annyi presbytériummal látnók el, a mennyi a lelkészek száma azokban jelenleg, szerintem egy lelkészre elég 3—400 lélek, ha hivatalát nemesen s áldásdúsan akarja betölteni.

Azonban ha talán mint czél felé oda kell törekedni, hogy minél kisebb lélekszám jusson egy-egy lelkészre, ma szerényebb követeléssel kell előállanunk s azon törekednünk, hogy egy-egy parochia körül 6000 léleknél több ne csoportosittassék. Ennyinek gondozását nagy küzdelemmel még egy lelkész megbírhhatja, s talán ennyi lelket áldásos működésével, nemes buzgalma erejével áthatni, felmelegíteni képes; míg ma némely egyházainkban mint Békés, H.-Böszörmény, Hódmezővásárhely, Debreczen stb. egy-egy lelkészre 9—10,000 lélek is esik, s a hol a lelkész hatásától némely pontok nagyon is messze esnek s érintetlenül maradnak. — Minél inkább fenyegeti veszély a vallásosságot, minél több ellenség tör az egyház felvirulása, sőt léte ellen, minél számosabbak a csábítás félelmes esetei, annál nagyobb felvigyázatra van szükség, az örök számát annál inkább kell növelni és szaporítani.

A lelkészekről pedig azt várjuk, hogy legyenek ők igazán: e földnek savai, egy tudományban mint erényben, hitben és jó cselekedetekben egyiránt, s akkor Istennek országa mindinkább közel jövend. **Joó István.**

Szerecsen mosdatása.

(Vége.)

A „Magyar Paedagogiai Szemle“ alapos észrevételei között nem utolsó hely illeti meg az itt következő sorokban olvashatókat, melyekre épen azért mi is kellő figyelemmel leszünk.

„Az előttünk fekvő „Javaslat“ ban is minden a körül forog, egészen úgy, miként a katolikusoknál, az t. i. hogy a községben a pap „kis Uristen“ legyen. Nemzeti népiskoláról, önálló magyar tanúgyról, felekezeti községnek iskolai községgé alakulásáról, a magyar királyi tanfelügyelővel való közvetlen összeköttetésről, a tanítóról mint a tanúgy körüli fontos tényezőről sehol sincsen szó benne. A tanító egy *semmi*, ő tanítson *önállóan*, úgy azonban, a mint megparancsolják; ne legyen a tanúgy képviselője, mert az első tanférfiu a világon a református pap. Mintha ezt mondaná a „Javaslat.“

„Ez nem légből kapott állítás“ így szól a Szemle szerkesztője s bizonyítani törekszik a „Javaslat“ s az „Erdélyi Protestáns Közlöny“-ben megjelent Separátum votum össze-

keverése által az ő fejében képződött mixtum compositumból.

A ki a fentidézett sorokat figyelemmel olvassa, azon leverő meggyőződést kénytelen szerezni, hogy egy férfi, ki a tanúgyet kívánja szolgálni s a tanítók érdekét igyekszik képviselni, úgy bírál egy munkálatot, mintha azt soha sem olvasta volna, s oly gyűlölettel ír a református papságról, a mint csak annak szenvedélyes ellensége írhat, s oly utou keresi a ref. tanítók földi üdvösségét, melyen az egyáltalán fel nem található, t. i. nem az által ha a ref. tanítókat, a maga saját gyűlölő érzelmeiben kívánja nevelni a ref. papsággal szemben.

De nézzük meg ama tétéleket közelebbről és egyenként!

Tehát a „Javaslat“ azt akarná, hogy a községben a pap, miként a katolikusoknál, kis Uristen legyen.

Nem tudjuk, hogy a katolikus pap Uristen-e a községben, s a mennyiben polgári községet értett volna a tisztelt bíráló ur, nem tartjuk lehetőknek sem, mert az ország alkotmányos törvényei azt meg nem engednék; ha pedig egyházi községet értett, akkor csak azt mondjuk, hogy ha csakugyan úgy volna is, az a tanító, ki oly szervezetbe lépett be, a hol a pap Uristen, alárendeltségi viszonyának egész consequentiáját elhordozni kénytelen mindaddig, míg elég önérzete és öntudata nincs abból szabadulni s netaláni szolgasága lánczait összetörni és lerázni.

Hogy a Szemle szerkesztője olyan nagyon alárendelt, megalázó viszonyban fogja fel a tanítót a pappal szemben, s megfordítva ezt valami isteni hatalommal képzeli állani ama felett, tétéleivel világosan elárulja. De ezt vagy általában s kivétel nélkül minden ugynevezett „pap“ elleni szenvedélyes gyűlöletből lehet kimagyarázni, vagy a Szemle szerkesztője a lehető legnagyobb fogalomzavarban van a r. kath. és a ref. papnak a tanítóval szemben s általában az egyházi szervezetben törvényszerűleg és tényleg elfoglalt viszonyára nézve. — Tertium non datur, hacsak azt nem akarom feltenni, hogy szándékosan misztifikál.

A szenvedélyes gyűlöletre a ref. papság nem adhattott okot a Szemle érdemes szerkesztőjének soha, mer azzal nem érintkezett, azzal hivatali egybeköttetésben nem állott, mert a ref. papság a szabadságnak, haladásnak, a nemzetiségnek, egy a tudományos oktatásnak mint a népnevelésnek, melyekért a szerkesztő ur lángolni látszik, utjában nem állta soha, sőt lelkesedett azért s lelkesedik ma is, sőt többet mond előnyükre a história, azt t. i. hogy életöket és mindenüket áldozatul hozták azok miatt, ha kellett s hozzák ma is ha kell, ők a „magyar vallás“ papjai. Nem maguknak, nem egy kasztnak szabadsága, jólléte, nagysága és dicsőségeért munkálkodnak és hevülnek ők, hanem közelebb mint papok egyházuknak egyeteméért, szegényért, gazdagért, kicsinyért és nagyért. Ők nem képeznek klerust a néppel szemben, hanem a nép egy-egy tagja gyanánt tekintetnek ők; nem urai annak és senkinek a gyülekezetben hanem tanítói az evangéliumnak s törvény szerint fenn tartói a jó rendnek, melyet a souverain nép állapít meg. A ref. egyházban épen azért merő képtelenség azt csak gondolni is, hogy a pap bárkivel szemben is tovább mehesen, mint az egyház törvényei azt megengednék. S hogy a magyar ref. egyház statutumai vagy törvényei a papnak a gyülekezet felett vagy bármely egyházi tisztviselő ellen

oly jogokat engedélyezett volna, melyek a gyülekezet vagy tisztviselők szabadságát, méltóságát, igazán emberi jogait sértették, megalázták, vagy megsemmisítették volna, ugyan ki merné állítani, ha ugyan a tisztességes ember nevére számot tart? S ha a papok vagy bárkik visszaélnének a nekik adott jogokkal, az a szabadságot és jogot tisztelő ref. nép a maga képviseleti felsőbb hatóságai igazságos ítéleteiben az igaztalanul üldözöttet megvédelmezi. — Édes szerkesztő ur! higgye el hát, hogy az a ref. pap, melynél alkotmányosabb viszonyok közt senki sem mozog, kinek alulra és felülre egyiránt megszabvák jogai és kötelességei, nem Uristene senkinek sem, tehát a tanítónak sem. — Ezt csak úgy bele tetszett olvasni vagy képzelni abba a „Javaslat“-ba.

Jaj de hát, hogy lehet az, hogy a gyűlölt ref. pap felügyelője, előljárója legyen a tanítónak! Bizony ez borzasztó dolog! Hanem azt a Szemle igen tisztelt szerkesztője is megengedi, hogy a ref. egyháznak joga van önmaga szervezétének alapelveit megállapítani és alkalmazni. A reformált egyháznak pedig tetszett a presbyteri kormányformát választania, melyben a főszerep, a súly, a presbyteriumon fekszik s ennek hivatalánál fogva elnöke a lelkész; hogy az, a ki az egész gyülekezetnek elnöke, első előljárója, egyszersmind a tanítónak is e gyülekezeti tisztviselőnek előljárója lehet, az nagyon természetes és a tanítóra nézve nem megalázó.

A reformátusok a szabadság régi hívei, nem divatból, népszerűség vagy kegyhajhászatból emlegetik azt, de hogy az iskolaszék elnöke éppen a lelkész legyen, magok a világiak követelik, nemcsak a népiskolákra, hanem a gymnáziumokra nézve is. Ime legközelebb a gymnáziumi belrendtartást és igazgatást illetőleg készített javaslatban azon véleményem volt kifejezve, hogy a gymnáziumok iskolaszékeinek elnökeit az azokat fentartó testületek válasszák s a tiszántuli ref. egyházkerületben a világi férfiak követelésére kimondatott, hogy a gymnáziumi iskolaszék elnöksége a gymnáziumot fentartó egyházközség lelkészét illeti.

Ime ebbe a borzasztó állapotba bele kell nyugodnia minden tanítónak és tanárnak, ki oly szerencsétlen, hogy református egyházközséget szolgál; sőt bele kell ebbe nyugodnia t. Rill József urnak is, és belenyugvása annál könnyebb, mert a ref. pap felsőbbségének borzasztó igáját hordozni nem kénytelen.

De Rill József ur még sem fog belenyugodni, mert ő abban valami rettenetes merényletet lát az iskola ellen, hogy annak és a tanítónak felügyelője, ellenőrije a ref. pap legyen. Hát hiszen ebben crimen lesae scholae van csakugyan; a mint tudjuk ugyanis a reformációkor szegény protestáns papoknak s így a reformátusoknak első gondjuk volt iskolákat állítani, azok számára könyveket írni, azokban tanítani, a hol iskolaépület nem volt a gyermekeket a lelkészi lakra gyűjteni s ott oktatni; attól fogva szakadatlanul látjuk őket az iskolák úgy az alsóbbak mint a felsőbbek felállítására és fentartására, legalább ápolására körül lankadatlanul munkálkodni, a közmunkás vagy vezér szerepében; látjuk mi kik nem Budapest szentüvegén nézzük a világot, hogy főleg a kis községekben ma is majdnem egyedül a lelkészek buzgalma és lelkesedése épít a kor igényeinek megfelelő iskolákat, javítja és emeli a tanítók fizetését és erkölcsi helyzetét; hanem az aztán, hogy az iskolákra fel is ügyeljenek, már

csakugyan megengedhetetlen, sőt valódi bűn. Hát hiszen a mór megtette kötelességét, a mór mehet.

De kérdem, hogy hát az iskolának nincs szüksége felügyelőre és pedig helyi felügyelőre is; s a tanító már ma csakugyan olyan független ura volna vagy lehetne az iskolának, a ki nem felel, nem számol senkinek, legalább helyben? No ezt talán még sem lehet állítani s nem is állítja senki. Ha pedig van szükség specifice helyi felügyelőre, akkor mi csoda e etek álhatnak elő? Vagy a lelkész lesz az iskolaszék elnöke mint most, vagy választatik az. A vidéki legtöbb kis egyházközségben az intelligentiát a pap és a tanító képviselik. Már most tegyük fel, hogy egyszerű, becsületes földműves lesz az iskolaszék elnöke; akkor bizonyára ez ügyel fel első sorban a tanítóra és iskolára. Hát vajjon ez helyesebben itéli meg a tanító eljárását, gyöngédebb lesz az iránt, ha egyben másban hibásnak, pontatlannak látszik vagy találhatik? A tanító állása tekintélyben emelkedik az által és akkor, ha egy egyszerű földműves vagy iparos elnöksége alá jut? Vagy inkább várhatja akkor anyagi helyzete javulását? Én az ellenkezőt hiszem és állítom, és állítja mindenki, a ki a köznépet ismeri, mely adott helyzetében parancsolni csak úgy tud mint senki más, fizetni pedig a legkevésbé szeret. De legyenek bár az iskolaszék elnökei itt vagy amott uri emberek. Átalában lehet e gondolni vagy csak képzelni is, hogy ezek nyájasabbak, előzékenyebbek legyenek a tanítók iránt mint a lelkészek? lehet-e feltenni, hogy nem jobban, de csak úgy is értsenek az iskolai ügyhöz, mint ezek, kik a paedagógiát tanulják, kik legnagyobb részben magok is magánnevelők vagy éppen köztanítók voltak? Minden, de minden arra mutat, hogy az iskoláknak általában véve legcompetensebb felügyelői a lelkészek. Sőt tovább megyek és állítom, hogy nagyon sok lelkész oly kitűnő paedagogiai ismeretekkel s a tanításban oly exact jártassággal bír, hogy egész nagy vidék tanítói igazi tekintélyekül s maguk felett magasan állókul ismerik el. Ilyen volt, hogy az élők szerénységét ne sértsem, a mult évben elhunyt Nyiri Péter vértesi ref. lelkész s a debreczeni ref. egyházmegye esperese; de hasonló, habár nem ily par excellence paedagog lelkészeket szép számban találunk lelkészeink közt ma is. De ezek nem Uristenek, csak az Ur Isten szolgálói s a tanítók legjobb barátjai, s hogy ilyenek legyenek, magoktól a tanító uraktól függ legjobban és első sorban.

Nemzeti népiskoláról a „Javaslat“-ban nincs szó, az igaz, de hiszen nem is szükséges, mert a tiszántuli ref. egyházkerület 800 ezrenyi hívei a balmazújvárosi félig elmagyarosodott német egyházközség tagjain kívül mindnyájan született magyarok; önálló magyar tanúgyról meg a mi jogkörünkön kívül esett volna beszélni, hanem igenis beszélünk önálló magyar ref. tanúgyról, mert ehez van jogunk, erre törekszünk is s a javaslat célja is ez, de talán éppen ez a baj. A felekezeti községek iskolai községgé alakulásáról a nevelés és oktatásügyi szervezetben intézkedik majd a konvent, melynek hatáskörébe tartozik; a javaslatnak mint a népiskolák belrendtartását és igazgatását magában foglaló műnek keretén kívül esett az, valamint a tanfelügyelőkkel való közvetlen összeköttetésről intézkedni vagy véleményezni is. De a Szemle szerint: „a tanítóról, mint a tanúgy fejlődése körüli fontos tényezőről sincs abban szó.“ Erre nézve megvallom, egy kis homályban vagyok s szeretném tudni,

hogy mit ért e tetszősnek ígérkező phrasis alatt; mert addig sem igenelni sem tagadni nem tudom azt. — Különben azt hiszem, hogy abban a „Javaslat“-ban minden benne van, a minék benn kell lenni: a ki ezt az állítást nem hinné el nekem, kérem olvassa el a IV. szakaszban a 35—44. pontokat.

„A tanító *egy semmi*, ő tanítson *önállóan*, úgy azonban a mint megparancsolják; ne legyen a tanügy képviselője, mert az első tanfőú a világon a református pap.“ Mintha ezt mondaná a „Javaslat.“ Így következett a M. P. Szemle szerkesztője s ezt igéri bebizonyítani.

Meg kell vallani, erősen tud következtetni, majd meglátjuk olyan erős lábon állanak-e a bizonyítékok is. Én a következtetéssel nem érthetek egyet, mert a javaslat készítői a népiskolának egytől egyig igazi barátai, s azok között számosan épen tanítók voltak, kikről azt feltenni sem lehet, hogy magukat épen semmikké s a ref. papokat mindenné akarták volna tenni, hacsak a Szemle szerkesztője a józan ész és az emberi méltóság érzetét is el nem akarja disputálni tőlök. De hát minden a mi abban a gyönyörűsége következtetésben foglaltatik, mégis benne van a „Javaslat“-ban? Én nem találok, és elfogulatlan szemmel nem is találhatja azt fel ott semmi halandó. De hiszen a Szemle szerkesztője nem légből kapta az állítást, ő bizonyít. Én meg azt bizonyítom be, hogy ő nem tud bizonyítani. Lássuk!

Arra nézve, hogy a tanító semmi s a ref. pap minden, a Szemle szerkesztőjének bizonyítása abban áll, miszerint azt igyekszik constatálni, hogy a ref. felekezet által fentartott népiskola s az ebben működő tanító épen 16 rendbeli előjárósággal bír. De hogyan kerül ki ez a temérdek előjáróság? Hát úgy, hogy Rill ur még sokat nem tud, vagy nem akar. Nem tudja, mert nem akarja, például azt, hogy alkotmányos testület és ennek elnöke nem két, hanem csak egy hatóság! nem tudja mert nem akarja, hogy e testület ülései folytonosak nem lehetvén, az időközileg előforduló ügyeket az elnök végezi a felelősség terhe alatt, a testületnek eljárásáról számolni és ennek helyeslését kikérni, beleegyezését megnyerni, tartozván. Nem tudja, hogy például az egyházkerületi népiskolai tanügyi-bizottság szorosán véve népiskolai ügyekben az egyházkerületből kiküldött véleményező bizottság, mely egy tanítóval sem rendelkezik s melynek elnöke nem a püspök, habár választás útján egy kiünő esperes, a kit ilyennek még Rill ur is elismerni kénytelen volna, ha ismerné; és ezen egyházkerületi tanügyi bizottságban szép számmal vannak a tanítói karból. Hogy nem mind tanító s nem is fele tanító, az igaz, hanem még a presbyteri alkotmány hívei nem követhetik azon modern bölcseséget, melyet az 1878. évi egyet. tanítói gyűlés alkalmával a ref. tanító urak feltaláltak. S úgy látszik Rill urat nagyon bosszantja az, hogy az egyház a tanügyi dolgokban, a melyek pénzt, még pedig néha sokat követelnek s a melyek elintézése administratív jártasságot, végrehajtása nagy tekintélyt is kíván, nem helyezi minden tekintetben a fősúlyt a tanítókra. De hát ez másképen nem lehet. — A ref. egyház elég tiszteletet adja a tanítók iránt akkor, midőn kimondja, hogy a helyi iskolaszéknek minden tanító tagja ott, a hol csak egy tanítói állomás van, a hol pedig több tanító van egynél, 1—4 képviselőt választanak; midőn az egyházmezei

tanügyi bizottságba is helyet ad 3—3 tanítónak, s az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottságba is szép számmal választ be tanítókat. Ennél nagyobb figyelemben sehol sem részesülnek a tanítók. Az államkormány a maga tanítóit a ref. egyházhoz képest páriáknak tartja, kikkel rendelkezik, de a kiket a maga s kivált feisőbb hatóságaiba tanácskozó felekül soha sem hív meg, sohasem kérdez meg. Mig állottak az Istenben boldogult tankerületek, ugyan mondja meg Rill ur, hány tanító tagja volt annak? Volt-e csak egy is? Midőn az államkormány népiskolai tantervet készített, tankönyveket bíraltat, meghívja-e a tanítókat s épen fele számban vagy még nagyobb arányban? — Az államnál és a legtöbb felekezetnél igazán elmondhatják a tanítók: de nobis siue nobis. Miért üldözi hát Rill ur épen a ref. egyházat?

Mindezeket összevéve a Rill ur következtetését, hogy a ref. tanító a „Javaslat“ szerint semmi, erőszakoltnak és bebizonyíthatatlannak, alaptalannak tartjuk. — Azon állítást pedig, hogy a ref. pap azon „Javaslat“ szerint minden volna, részint a magyar ref. egyház alkotmányának felületes ismeretéből, részint a magyar ref. papság iránti szenvedélyes gyűlöletből lehet kimagyarázni.

A ref. egyházalkotmány alapos ismerője, a többek közt a zsinatot nem számítaná a hatóságok közé, minthogy az törvényhozó test, s nem állítaná oda az *egyetemes értekezletet* mint a tanító egyik hatóságát, minthogy ilyen egyetemes értekezlet címén működő testület nem is létezik; van igenis egyetemes tanügyi bizottság, de az csak véleményez, javaslatokat, munkálatokat készít; van konvent, s habár ez néha értekezlet jellegével bírónak határozottat is, de akkor sem áll az egyházi törvényeken kívül.

Az iskolalátogatókat, kikre szükség nincs és a kik a tanügynek hasznára nincsenek, nem a ref. egyház nevezte ki; a tanfelügyelői rendszert sem ő hozta be s nem ő tartja fenn; a vármegyei közigazgatási bizottság egyenesen nem intézkedik a tanítók felett, de mi minden legkisebb intézkedését elengedjük. Miért hát ezeket a „Javaslat“ ellen fel is emlegetni!

A ref. tanító felett áll 1. az iskolaszék, 2. az egyháztanács, mely a kisebb egyházakban egyszersmind iskolaszék is, 3. az egyházmezei tanügyi bizottság, 4. az egyházmezei közgyűlés, 5. az egyházkerületi közgyűlés. És még ezen hatóságoknak s illetve testületeknek az elnökei sem pusztán papok, mert például az egyháztanácsban, egyházmezei és egyházkerületi közgyűléseken és törvényszékeken az elnökség kettős, a tagok pedig világiak és egyháziak; a helyi iskolaszékben és egyháztanácsban épen egyedül áll a pap, s a ref. nép tesz arról, hogy ne uralkodjék.

Uraim! kik a tanítók ügyét szíveteken viselitek, higgyétek meg, hogy nem az által használtak helyzetüknek, ha kielégíthetlen vágyakat keltetek bennök, s elégedetlenségre ingerlitek előjáróik iránt, hanem az által, ha folytonos önművelődésre s kötelességeik hű betöltésére buzdítjátok, pályájuk iránt lelkesítitek; s a mi lehető és jogos, azt követelitek számukra.

Joó István.

A tanárképzés reformja.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter addig is, míg a közpiskolai tanárképző intézmények szaktudományokra fordítandó négy évi tanfolyamban és ezen kívül egy évi gya-

korlatban, a tanképesítés pedig három rendbeli, nevezetesen: alap-, szak- és paedagogiai vizsgálatra való kötelezettséggel meg fog állapítani, ennek folytán a tanfolyam teljes szervezete, tanterve s ezzel összhangzásban a tanárvizsgálat új szabályzata a dolog fontosságának megfelelő behatással a jövő 1880/1. tanév folyamában kidolgoztatni s általa kiadatni fog: a tanárképzés ügyében már most is, a jövő 1880/1. tanévben eszközölhető javításoknak életbeléptetése céljából, az átmeneti intézkedések és az alapvizsgálat tárgyainak tanácsportok szerinti megállapítására nézve f. é. 17,396. sz. a. kelt rendeletével a következő határozmányokat tartotta szükségeseknek és e cél megközelítésére irányadóknak.

Átmeneti intézkedések a tanárképzés újabb berendezése ügyében.

1. Azon tanárjelöltek, kik az 1880. szeptember havában lépnek a budapesti vagy kolozsvári m. kir. tanárképezdebe, kötelesek a negyedik félév végén alapvizsgálatra jelentkezni, melynek tárgyait az alább közlött átmeneti szabályzat tünteti elő. Csak oly tanárjelöltek, kik e vizsgálaton kielégítő előkészületről és képességről tesznek tanúságot, tarthatnak igényt arra, hogy a tanári szakképzettség megszerzésére célzó tanulmányaikat folytathassák és azok alapján választott tantárgyaikat illetőleg, a szoros értelemben vett szakvizsgálatra jelentkezhessenek. Az alap- és szakvizsgálat között legalább is két évi tanulmány kimutatása követeltetik. E tanulmányok végezte után minden tanárjelölt köteles még egy évet: az 5 iket bölcséleti és paedagogiai tanulmányokra és megfelelő gyakorlat szerzésére fordítani, mely utóbbira a budapesti m. kir. tanárképezde gyakorló iskolájában, vagy más, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által kijelölendő közép-tanodán adatik alkalom. Egyébként ezen 5-ik évet valamely hazai vagy külföldi egyemen is tölthetik, de tudományos foglalkozásukat bizonyítvánnyal igazolni tartoznak. — Öt év eltelte után a tanárvizsgálat a bölcsélet elemeiből és a paedagogiából tartandó vizsgálattal befejeztetik, megjegyztetvén, hogy ezen befejező vizsgálatot a negyedik év után netán elhalasztott szakvizsgálatnak minden esetben meg kell előznie.

2. Azok, kik a budapesti vagy a kolozsvári tanárképezdeben egy vagy két évet már töltöttek, az alapvizsgálatot az átmeneti két év folytán a régi szabályzat értelmében tehetik le; szakvizsgálatra azonban az eddigi szabályzat által előirt tárgyakból csak négy évi tanulmány után bocsáttatnak; megjegyztetvén, hogy a negyedik évet szaktárgyaikra vonatkozó szabadon választott előadások hallgatásával és önálló dolgozatok készítésével töltendik.

3. Az első és második pontban kifejezett kötelezettség alá esnek azok is, kik tanárképezde tagjai nem voltak ugyan, de már egy vagy két évet töltvén egyetemen, tanári pályára készülnek.

4. Azok, kik az 1879/80. tanévben mint tanárképezdei tagok, vagy mint egyetemi hallgatók három évi tanulmányt már végeztek, minden tekintetben a régi szabályzat értelmében teszik le a tanárvizsgálatot, ezt azonban két év lefolyása alatt tartoznak befejezni. Ezen időn túl a régi szabályzat szerinti vizsgálat, egy évi határidővel csak azoknak engedtetik meg, kik ismétlő vizsgálatra köteleztetnek.

5. Oly tanárjelöltekkel, kik egyetemi tanulmányokat nem mutatnak fel, de a tanárvizsgáló bizottság javaslata

alapján vizsgálatra már nyertek, vagy az 1880/1. tanév folytán nyerendők engedélyt, a tanárvizsgálat a két évre terjedő átmeneti idő határára belül az eddigi szabályzat értelmében ejtetik meg. Később jelentkező, minden tekintetben az új szabályzat követelményeinek tartozik megfelelni.

6. Ismétlő vizsgálatok tételére csak egy ízben adatik alkalm.

Tisza Kálmánnak, mint a n.-szalontai ref. egyházmegye s. gondnokának, 25 éves jubileuma.

F. évi július 29-én kegyeletes ünnepet ült a n.-szalontai ref. egyházmegye; emlékünnepe, 25-ik évfordulóját annak, hogy mélyen tisztelt s.-gondnokát, Tisza Kálmán ő nagyméltóságát segédgondnokául birja.

Ezen esemény feletti örömet testületileg tolmácsolandó az e. megye, tanácsbirói és jegyzői Nagy Dániel vezérlete alatt, az épen Geszten időző segédgondnok urnál megjelentek; hol a tisztelgő küldöttség szónoka, nevezett esperes ur, előadta, hogy az 1855-ik év július 23-án választotta a n.-szalontai ref. egyházmegye s.-gondnokává Tisza Kálmán urat, ki e szerény, de egyházunk életében olyan fontos állást, nemes áldozatkészséggel elfogadta, és azt 25 esztendő óta folyvást megtartotta és viseli; segédgondnokságának mindjárt kezdetén — ama gyászos emlékü korszakban — őseitől öröklött vallásos buzgósággal és ihletett bátorsággal védte a magyar prot. egyház törvényes jogait; egyházmegyénk egyházait, ismételt ízben, személyesen meglátogatta, gyűléseit vezette; a lelkészi gyámintézet választmányának évtizeden keresztül buzgó einöke, alapszabályainak szervezője volt; s úgy a lelkész, mint a tanító e.-megyei gyámintézetnek tőkéhez jelentékeny anyagi áldozattal járult; miundekeért az e.-megye nevében örömmel és hálás tisztelettel üdvözli s.-gondnok ő nagyméltóságát, s.-gondnokságának 25-ik évfordulóján; és felkéri, hogy kormányelnöki magas állásában is legyen e.-megyénknek vezére és oltalmazója; buzgón könyörögve a gondviselésnek, hogy becses életét óvja, védelmezze, és évek hosszú során tartsa meg.

Segédgondnok Tisza Kálmán ő nméltósága megköszönve a tisztelgők szíves megemlékezését, mintegy a multa visszpillantólag megjegyzi, hogy midőn 25 esztendővel ezelőtt a segédgondnoki állást elnyerte: elfogadta azt, mert gyávaságnak tsrtotta volna, ama válságos időkben nem szolgálni a magyar ref. egyház ügyét és félrevonulni a küzdelem elől; e válságos idők, hála Istennek, elmúltak, és hiszi, hogy az alkotmányos magyar állam életében elő nem fordulnak; félreértések ugyan voltak, vannak és lehetnek a magyar állam és a magyar ref. egyház között, de az alkotmányos magy. állam tudja, hogy a magy. ref. egyh. neki mindig oltalma, nehéz időkben bástyája, jogainak és szabadságának hű védője volt; és épen ezért tőle csakis azt kívánja, a mi neki, mint államnak, mulhatlanul szükséges; viszont a magyar ref. egyház tudja, hogy az alkotmányos magyar állam neki szövetségese s így egymásra vannak utalva; majd sajnálattal említette fel, hogy a közelebbi időkben, az e.-megye ügyében olyan közvetlen részt nem vehetett mint óhajtott, de ez köztudomásulag nem rajta mult. Végül a meghatottság hangján jegyezte meg, hogy mert minden emberben van önzés, szabad legyen kifejeznie, azon bátorozott óhaját és kívánságát, hogy élete végét, minden politikai küzdel-

mektől visszavonulva, azon térnek szentelhesse, a melyen pályáját kezdte.

Ezen testületi tisztelgésnek családias jelleget adott az, hogy folyama alatt segédgondnokunk mellett ott volt egyházi ügyeink iránt buzgó nője, Degenfeld Ilona grófnő; ki velünk együtt meghatottan hallgatta az államférfi jóságait s az egyházu nagy felemelő ígérteit.

Kölcsonös üdvözlés után megkezdődött a társalgás, majd kövtkezett az ebéd, melyen pohárköszöntők mondatok a 25 éves segédgondnokra és mélyen tisztelt családja tagjaira.

N.-Szalontán, aug. 2. 1880.

Szel Kálmán.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Vettük és szívesen ajánljuk egyházi irodalmunk egyik derék munkásának következő előfizetési felhívását:

Előfizetési felhívás ily című műre: **EGYHÁZI BESZÉDEK ünnep és vasárnap délutánra.** Irta Zombori Gedő megyaszói ref. lelkész.

Az a kedvező fogadtatás, melyben már megjelent egyházi beszédeim paptársaim részéről találkoztak: bátorított föl, hogy dolgozataimat magam adjam ki. Megjelenendő egyházi beszédeim az ó- és új-szövetség legérdekesebb helyeiből merített homiliák, röviddek, népszerűek, s a mindennapi életre és viszonyaira vannak alkalmazva, hogy a heidelbergi káté értelmezését, ép úgy mint a biblia magyarázatát és az egyházi beszéd tartást egyaránt pótolhassák, helyettesíthessék.

Szabad legyen hinnem, hogy egyházi beszédeim rég érzett szükségén fognak segíteni.

Dolgozataim két füzetet tesznek (24—26 ív) egy egész évre való tartalommal. Egy-egy füzet ára 1—1 frt. Az ez év szeptember végén megjelenendő I-ső füzetre az előfizetési összeget (1 o. é. frtot) szeptember 15-ikére kérem beküldeni; a II-ik füzetet utánvételel vagy bérmentve 1881. január 1-én veendik a t. aláírók.

Előfizetést mind a két kötetre elfogadok 2 frttal. — Reményilem, hogy paptársaim szíves pártolása lehetővé teszi a II-ik füzet megjelenését is. Az aláírás kötelező erejű lesz. Az előfizetési pénzek a könyvüzlet szolid kezeléséről ismert Kókai Lajos könyvkereskedőnkhez (Budapest, IV. Károly-utca) küldendők. A műnek a jelzett időre okvetlen megjelenéséről e biztos hitelű czég kezeskedik.

Isten velünk.

Megyaszó, 1880. július közepe.

Zombori Gedő ref. lelkész.

A kecskeméti jogakadémia ügyében kiküldött egyházkerületi bizottság a város és egyház megbízottaival július hó 29-én tanácskozott. A bizottság elnöke gróf Ráday Gedeon, tagjai Balogh Imre, Dobos János és Sipos Pál voltak. Ugy az egyházkerület, mint a város megbízottai az akadémia fentartása mellett nyilatkoztak s megálapították, hogy az egyház a három fentartó testület közt kötött szerződés ellenére nincs jogosítva attól egyoldalulag elállani. Ez értelemben a bizottság a legközebbi egyházkerületi közgyűlés elé véleményes jelentést fog terjeszteni. Azonban a kecskeméti ref. egyháztanács folyó évi auguszt. hó 1-ső napján tartott gyűlésében a dunamelléki egyházkerületi közgyűlésnek azon átiratára, melyben a nevezett egyháztanácsot figyelmezteti, hogy a jogakadémiára vonatkozólag a szerződést egyoldalulag fel nem bonthatja, s e szerént a maga által elvállalt s megváltasztott tanárokat fizetni, a jogakadémiát fentartani kötelezve van, azt határozta, hogy az egyházkerület ezen végzése ellen semmit nem tehet, de az egyházkerülethez intézendő feliratában kijelenti, hogy ha az a

kecskeméti jogakadémia fentartását minden áron akarja, a tanárok fizetésére nézve intézkedjék, mert az egyház tanácsa jogakadémiai tanárok fizetését határozottan elutasítja magától. Ezeket olvashatni a „Kecskeméti Lapok“-ban. Nincs ugyan az egész dologhoz semmi közünk, de mégis lehetetlen meg nem jegyeznünk, hogy bár jogi szempontból teljesen megdönthetlenség az, hogy a kecskeméti ref. egyház a jogakadémiára vonatkozó szerződést egyoldalul határozatával fel nem bonthatja, de miután ugyancsak a Kecskeméti Lapokból azt olvashatni, hogy a helytelen gazdálkodás nemcsak a főiskola jövőjét tette tönkre, de az egyház anyagi állását is aláásta, vajjon célszerű e erőszakolni a kecskeméti ref. egyházat a jogakadémiai további fentartására, s ha erőszakolják, nem rendül-e meg az oly nagy jelentőségű egyház létezése, avagy nem erőtlenné-e meg annyira, hogy többi intézetei fentartására képtelenné lesz? Különböleg a bölcsesség és a jóakaratu buzgóság sokat tehet s a legjobb utat eltalálhatja.

Scotiából. Itt a májusi gyűléseknek egészen más jellemők van mint Angliában. Itt nem szabad egyesületek foglalkozniak a belső és külső misszióval, hanem az egyházi zsinatok. — Ezen tartományban a református egyház mint fájdalom! mindenütt, több részekre, nevezetekre oszlik, melyek egyébiránt csak alkotmányokra nézve különböznek némileg. Az United presbyterian Church (egyesült presbyteri egyház) tartotta előbb a maga zsinatját. Kebelében 174,134 egyháztag élt urvacsorával. Bevételei 3.716.040 frtot tettek. Mig Németországban a theológusok kevés száma miatt panaszkodnak, a zsinat arról győződött meg, hogy a theologia tanulására a kellő számon felül adják magokat az ifju emberek.

Az állammal egyesült „Skót egyház“ kísérletet tett a másik két presbyteri egyházzal való egyesülésre, de az United presb. Church által azon észrevétellel utasította ott vissza, hogy a vallásnak államivá tétele az egyesülésre némi áthághatlan akadályt képez. A „Skót egyház“ a theológusok hiánya, a bibliának az iskolákból eltávolítása és az iskolai ki nem elégítő vallásitanítás miatt panaszkodott. (Ilyen drága (!) gyümölcsöket terem az állami fizetés. Az 1848. XX. t. cz. életbeléptetése is aligha ilyen gyümölcsöket nem terem a magyar ref. egyháznak! Ugy hogy részemről többre becslöm a szegény szabadságát a gazdag egyház szolgásgánál. Szerkesztő.)

A szabad skót egyház kebelében egy mozgalom indult meg, mely azt akarja, hogy a skót egyház megszűnjék államegyház lenni. — Az urvacsorával élő tagok száma 302.262-re rug; bevételei 2.054,634 frtot, kiadásai a miszsióra 672.000 frtot tettek.

Beküldetett a „Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő.“ Szerkeszti és kiadja Czelder Márton. Második évfolyam. VII—VIII. füzet. A kettős füzet tartalma ez: 1. Teljesítsük missziókat. Czelder Márton. 2. A lützeni ütközet befolyása a vallásügyre nézve. Csuthy Zsigmond. 3. Biblia és természet. Pápai Imre. 4. Tóth Mihály. Önéletleírás. 5. Miszsiói közlemények. I. Belmisszió. 6. Külmisszió. Láng Adolf. 7. Bibliai fordítás. 8. Szabad reformált egyetem Hollandiában. Venetianer Sándor. 9. Könyvismertetés. 10. Mutatvány Pécsi Simon biblia fordításából. Közli Koncz József. 11. Adatok Magyarország bünvádi statisztikájából. Láng Adolf. 12. A talmudisták vagy rabbinisták ismertetése. Mólnár Zsigmond. 13—15. Történelmi levelek. 16. Külföld. Közlemények Európa, Ázsia, Afrika és Amerika különböző országainak egyházi ügyeiről stb. 17. Belföld. A magyar ref. egyház tanügyi bizottságának ülése. Jogakadémia. A hegyaljai ág. hitv. egyházmegye. 18. Lap- és könyvszemle. 19. A szeretet és önfentartás aranykönyve.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**